

ETTER NESTEN EN MÅNED på hytta trengte jeg forsyninger. Kontaktlinser var det mest prekære, ettersom jeg ikke hadde tatt med briller. I tillegg hadde mathylla blitt urovekkende luftig, og siden jeg ikke var spesielt lysten på å spise opp absolutt all hermetikken før jeg innvilget meg et besøk i sivilisasjonen (det var nesten bare bokser med søvløk igjen), gikk jeg til bilen og startet på den svingete veien nedover.

Min entré hos optikeren ble annonsert av en fotocelleinitiert lyd så høy og fiendtlig at jeg skvatt bakover og nesten falt ned trappen. Med etterklangen ringende i ørene, som den siste måneden hadde vent seg til å høre gjøker og raslende løvverk, gikk jeg bort til disken og fremla ærendet mitt. Forespørselen om noen ekstra kontaktlinser ble raskt ekspedert av optikeren, en mann med en underlig og høyst fornøyet aksent. Han tilhørte en nederlandsk innflytterbølge som hyttenaboer hode-rystende hadde fortalt meg om. Nykommerne var lei av livet i sitt flate hjemland; de kjente en draging mot fjell og hadde etter alt å dømme valgt seg ut et sted i Norge fullstendig på måfå. Nå var så godt som hver eneste servicefunksjon i bygda som nordmenn helst flyttet vekk fra ivaretatt av overkvalifiserte nederlendere med den samme, pussige aksenten.

Etter å ha gitt meg kontaktlinsene og utvekslet noen høflighetsfraser, fulgte han meg til døren. Som en slags spøk bestemte jeg meg for ikke å utløse den grusomme fotocellelyden igjen, og skrittet svært teatralisk over den usynlige piggtråden. Innehaveren forsto lite av situasjonen. Beskjemmet rettet jeg på ullgenserens, som hadde glidd opp på magen under opptrinnet, og gikk ned trappen.

Lett rødmende satte jeg meg på den lokale kafeen, ett av få steder den vennligsinnende, nederlandske mafiaen ennå ikke hadde annektert, og hvor alt stadig gikk i et rolig, norsk tempo.

Jeg var den eneste kunden der jeg satt med en kopp kaffe. En ualminnelig søt servitrise svinset rundt mens hun nynnnet på en folketone, tørket av allerede rene bord og rettet på rette løpere.

Plutselig tok hun mot til seg, satte seg bak frem på en stol og så på meg med skimrende øyne.

– Hvordan går det, får du skrevet noe?

Ryktene hadde altså allerede gått. Jeg krøllet tærne i skoene og kjente at hodebunnen begynte å klø. Hun trengte imidlertid ikke noe svar, hun bare fortsatte å snakke.

– Er det vanskelig?

Hun var virkelig søt. Håret var satt opp i et slags hvitt tørkle de antageligvis var beordret til å gå med for å vekke nasjonalromantikken i de reisende langs E6. Hun så ut som om hun alltid rødmnet, var akkurat passe trinn og ville gjort seg med litt mel på kinnet.

– Vanskelig og vanskelig. Ja ... Jo. Det er jo det.

– Men det er vel gøy? Gud, det høres altså så spennende ut!

– Det blir hva man gjør det til, man kan jo kontrollere absolutt alt selv.

– Hvordan da, mener du? spurte hun og rettet på blondekantene på skuldrene.

– Dette, for eksempel, sa jeg og slo ut med armene.

– Umm ... Nå skjønner jeg ikke, begynte hun forsiktig.

– Dette. At du og jeg sitter her. Det er noe jeg har funnet på.

Hun lo en liten, flau latter, reiste seg lydløst og trakk seg tilbake mot kassen. Jeg kontrollerte at ingen var på vei inn i kafeen og la an et mer fortrolig stemmeleie.

– Det at du og jeg snakker sammen nå, det er bare noe jeg har skrevet. Det skjer ikke i virkeligheten.

Hun dultet borti en stol så bena pep mot gulvet.

– Ikke si sånt.

Hun begynte å tørke av de rene bordene igjen, denne gangen veltet hun en saltbøsse og ga seg selv en grunn til å fortsette tørkingen.

– Jeg har ikke skrevet annet om deg enn hvordan du ser ut og at du jobber her. Ikke noe om hvor du kommer fra, om du har familie, hva du har gjort tidligere. Vet du i det hele tatt hva du heter?

Hun lot som om hun ikke hørte meg, men den plutselige pausen i tørkingen røpet henne.

– Du heter Gudrun, sa jeg. – Du leder et blandakor som møtes hver tirsdag, du liker å skrive små historier, og du bor alene.

Plutselig slapp hun kluten og småløp bort til utgangsdøren der hun snudde åpent-skiltet. Jeg drakk siste rest av kaffen.

– Det er ikke meningen å skremme deg, sa jeg uten å snu meg mot henne.

Da hun kom inn i synsfeltet mitt igjen, så jeg en tåre renne

der hvor jeg nylig hadde forestilt meg at litt mel hadde gjort seg. Underleppen hennes dirret idet hun vendte seg vekk og febrilsk forsøkte å åpne bakdøren som gikk ut mot parkeringsplassen.

– Du, jeg skjønner at dette gjør deg oppskjørtet, men du trenger ikke å være redd.

Den siste setningen ble sagt med et tiltagende volum etter-som hun til slutt fikk åpnet bakdøren og stavret ut på parkeringsplassen i treskoene sine. Jeg stilte meg i dørkarmen. Hun virret rundt uten noe tydelig mål.

– Det er ingen nederlendere som har startet kafé ennå, da? ropte jeg for å bardunere samtalen fast i noe mer hverdagslig. Hun svarte ikke, ble bare stående og se på meg som om jeg var bevæpnet.

– Du, kom tilbake, jeg er ikke farlig, sa jeg og gikk inn og forsynte meg med en vaffelplate. Hun returnerte et minutt senere. En stein må ha kilt seg fast i sålen på den ene skoen, for det sa dunk-klikk-dunk-klikk da hun gikk for å stille seg bak disken.

– Sett deg her litt, sa jeg og klappet på kuvertbrikken overfor meg. Hun ble stående bak kassaapparatet med spillende kjevemuskulatur og blanke øyne.

– Det du gjo-horde i sted, var det et tri-hiks? spurte hun, nygrått.

Jeg veide ordene mine i noen sekunder.

– Det er sant, det jeg sa om at dette ikke er virkelig. Men så lenge du opplever det som virkelig, så er det vel på en måte det?

– Du finner på alt som skjer?

– Mmm, sa jeg mens jeg prøvde å ikke søle rømme på genseren. – Men av og til går ting litt av seg selv.

– Gå. Gå nå!

For en karakter. Vesentlig mer gjenstridig enn jeg hadde sett for meg. Hun løftet røret av telefonen som sto oppå mikrobølgeovnen.

– Jeg ringer politiet!

Med en tekstlinje (denne) bestemte jeg at telefonen ikke fungerte. Hun forsøkte noen ganger før hun ga opp.

– Du, sa jeg, litt mindre mild i stemmen nå, – se på bilen der ute. Jeg pekte på bilen som sto parkert i veien rett utenfor, en hvit Nissan stasjonsvogn.

– Ser du den? spurte jeg. Hun nikket.

Plutselig ble bilen forvandlet til druer. I en brøkdel av et sekund holdt de formen til bilen som hadde vært der tidligere, men så gjorde tyngdekraften det den gjør, og druene falt sammen i en haug. Det var mye druer, sikkert flere hundre kilo.

Hun gispet og holdt hånden foran munnen.

– Så du? spurte jeg.

Jeg trakk hånden hennes bort fra munnen og førte henne ut til druehaugen som sto parkert utenfor, tok en drue og spiste den. Det var virkelig gode druer, druekjøttet var nærmest for stort for drueskinnet, som lagde et wienerpølseaktig knekk idet jeg puttet en i munnen og tygde.

– Smak, sa jeg, – de er gode. Ta en av de øverste, ikke de som har ligget på bakken.

Nesten forhekset tok hun en drue.

– Hva kommer til å skje med meg? spurte hun mens hun tygget langsomt.

– Det har jeg ikke bestemt ennå.

– Dør jeg? fortsatte hun apatisk mens hun plukket en neve druer. Ingen av druene satt på stilk, alle lå helt løst.

Jeg ble forbauset over hvor raskt hun hadde avfunnet seg med

situasjonen, og bekymret meg for at jeg ikke hadde beskrevet prosessen utførlig nok. Kritikerne fikk ta tak i det hvis de ville.

– Når du er ferdig med å lese en bok, begynte jeg pedagogisk, – så er det vel ikke sånn at verden stopper opp i boken? Den fortsetter vel, på sin måte, uten at du får vite hva som skjer?

Hun bøyd seg ned og tok en drue til.

– Hvis du bestemmer alt, sa hun, – kan du ikke gi meg et godt liv? Kan du ikke få noe fint til å skje?

– Jo, sa jeg, – i prinsippet kan jeg selvfølgelig det.

– Gjør det, da!

– Nei, altså, det kommer til å bli en veldig underlig slutt på historien, sa jeg.

– Historien, ropte hun med munnen full av druer, – hva med å tenke litt på meg? Det er jo du som har fått meg opp i dette, sa hun mens leppene hennes skalv faretruende.

– Greit, masa, sa jeg.

I året som fulgte solgte Gudrun kafeen til Joost van Lees, en nederlandsk massør som var lei av Eindhoven og fulgte utflytterstrømmen nordover. Hun fortsatte imidlertid i jobben som servitør, og merket raskt at hun likte å tilbringe tid sammen med Joost; etter endt skift ble hun som regel igjen i kafeen, hun klynget seg til samværet og gikk oftest ikke før de stengte.

For Joost var Gudrun som en hildring; hun var enda vakrere enn glansbildet han hadde sett for sitt indre øye – som i sin tid hadde lokket ham vekk fra Eindhoven – og i tillegg sang hun så nydelig at Joost alltid lot døren til bakværelset stå åpen, slik at han kunne høre trallingen hennes mens han satte opp vaktlistene.

De hadde vært kjærester en tid da Joost inviterte Gudrun på

middag. Da hun ringte på, sto han blank i pannen og rørte i velkomstdrinken, den var matt og en mengde små partikler fløt rundt i den. Det så ut som en suppe man i siste liten bestemmer seg for at man ikke kan tilby gjester, ærlig talt, da er det bedre å bestille pizza og forsøke å le av det hele, og det var ikke før hun spurte ham hva det var og han tørket svetten av pannen og svarte «whisky solidox», at hun forsto at han hadde gjenskapt drinken fra deres første tur sammen, til hennes foreldres hytte i Rondane, der de hadde drukket whisky fra tannglass som de antagelig burde ha vasket først.

Idet den eiendommelige suppen av tannkrem og whisky traff leppene hennes og Joost knelte og fridde, innså hun at hun hadde funnet mannen hun ikke engang hadde visst at hun lette etter.

Etter å ha giftet seg i en pittoresk fjellkirke på en junidag velsignet av værgudene, flyttet de sammen. Kort tid etter fikk de sønnen Klaas, og to år etter kom tvillingene Gustav og Sofia.

Kafeen gikk bra etter at Joost gjennom sine kontakter hadde fått den omtalt i såvel tyske som nederlandske reiseguides, og dessuten utvidet han virksomheten til også å omfatte catering, noe som av en eller annen grunn var svært så lukrativt i denne delen av Gudbrandsdalen. Vintermånedene tilbragte de i van Lees-familiens feriehus i Oranjestad på Aruba i De nederlandske Antillene frem til Klaas kom i skolepliktig alder. Av hensyn til psoriasisen til Joost bestemte de seg da for å gjøre tilværelsen på Aruba permanent.

Kafeen Gudrun og Joost åpnet i Oranjestad, som bar navnet til kommunen de opprinnelig hadde møttes i (et navn lokalbefolkningen hadde stor glede av å forsøke å uttale), fikk en vans-

kelig start. Ved åpningen hadde borgermesteren fått utdelt en sløv saks som ikke bet på den røde tråden de hadde spent opp på terrassen, og deretter ble det klart for de fremmøtte at stedet serverte det jamaicanske ølet Red Stripe, som Joost hadde fått en gunstig importavtale på. Dette falt ikke i smak hos den nasjonalistiske lokalbefolkningen og førte til en boikott som varte i mange uker, lenge etter at de hadde gått over til det lokale ølmerket. Etter den innledende friksjonen gled imidlertid alt raskt mye bedre. Kafeen ble etter hvert et fast tilholdssted for byens intelligentsia, som særlig roste musikkprofilen (Gudrun hadde tatt med seg noen Steinar Ofsdal-plater) som de – hvis lommeparløren hennes var til å stole på – hevdet at var «spectacular».

I årene med Joost hadde Gudrun lært seg å snakke nederlandsk tilnærmet flytende, men da Aruba ble deres faste bosted, bestemte hun seg for også å lære det lokale språket, papiamentu, for å kunne delta i alle deler av samfunnslivet. I hennes tid som korsanger i Norge hadde hun merket seg at hun sjelden kunne huske en sangtekst uten samtidig å synge den; ordene lå liksom flettet inn i melodien, og den hadde hun vesentlig lettere for å huske. Når hun pugget ulike fraser likte hun derfor å synge dem for seg selv, hun syntes de festet seg bedre da.

Melodien hun brukte for å lære seg å si «jeg kan snakke papiamentu», *mi por papia Papiamentu*, ble hun særlig fornøyd med, og den sang hun hver kveld mens Joost masserte dagens strabaser ut av henne. (Han var selv en habil sanger og pleide å synge kontratenorstemmen hvis han var i godt humør, og det var han nesten alltid.) Etter hvert bygget hun ut sangen til også å få med de andre frasene hun pugget akkurat den dagen. Melodien var svært fleksibel og tålte tekstendringer godt.

Laraine Veenstra, en skolert komponist som jobbet som radiovert og sentralborddame i Magic 96.5, overhørte melodien en dag Gudrun nynnende handlet kolonialvarer på havnen i Oranjestad. Veenstra syntes det lød riktig så fengende, så hun tok kontakt med en rødmende Gudrun og foreslo et samarbeid. Og allerede etter en kopp kaffe hadde de to gjort ferdig grunnrisset for sangen *Mi por papia Papiamento*, en sang de produserte i studioet til Veenstra den samme måneden, men nå med en lokal nattklubbsangerinne som vokalist.

Teksten var svært banal og bar preg av sin opprinnelige funksjon som huskeregle; den inneholdt setninger som «hva koster appelsinene?» og «unnskyld, hvor er nærmeste postkontor?». Likevel traff sangens tittel en streng hos den ortodokse delen av den papiamentotalende befolkningen, som motsatte seg tilstrømningen av lånord, hegnet om språkarven og mente at det å snakke papiamento virkelig var noe å være stolt av.

Etter å ha ligget på svært tung rotasjon hos lokalradioene på Aruba og Curaçao, foreslo en radikal avis kommentator å gjøre *Mi por papia Papiamento* til De nederlandske Antillenes nye nasjonalsang. Den ville i så fall erstatte den vesentlig mer ordinære *Anthem Without a Name* som ble valgt i 2000, men som aldri hadde vunnet befolkningens hjerter og som ofte ble valgt bort, selv på offentlige tilstelninger, til fordel for noe mer fengende og «mindre kolonialt», som et nyhetsanker hadde formulert det.

Mi por papia Papiamento var skrevet på Aruba-dialekt, noe motstanderne mente var uakseptabelt for en sang som skulle samle nasjonen. Kritikerne forstummet imidlertid i takt med at forslaget fikk stadig bredere støtte i befolkningen (noen må ha tjent gode penger på å lage *Mi por papia Papiamento*-buttons)

og allerede etter tre måneder fikk sangen status som nasjonal-sang. Gudrun, som var kreditert både som forfatter og med-komponist, fikk tittelen nasjonalkomponist av guvernøren i en høytidelig seremoni på havnen i Oranjestad i september 2019, der et påkostet festfyrverkeri stavet GUDRUN med ildblomster mot den mørke nattehimmelen.

Suksessen førte til at Gudrun hvert år etter dette ble spurt om å være dommer i tv-serien «Aruba's Got Talent», en serie som på merkverdig vis beholdt sin popularitet i Karibien, og ble produsert år etter år, lenge etter at resten av verden hadde gått lei av konseptet.

At Gudrun, med sitt flommende, blonde hår og blide oppsyn hadde en betydelig kommersiell markedsverdi var hevet over enhver tvil, og verdien bare økte i takt med at hun takket nei til lukrative oppdrag som diverse produkters ansikt utad. På et tidspunkt måtte de gå til rettslig forfølgelse av en lokal oppor-tunist som solgte blonde Gudrun-parykker uten godkjennelse, men ellers var det utelukkende positiv oppmerksomhet som ble henne til del. Ikke all denne oppmerksomheten var like ønsket, men hun lot seg i alle fall more over en månedlig Gudrun-spalte i Aruba Today der folk kunne sende inn bilder av knoller og rotfrukter de mente lignet henne.

Da Klaas, Gustav og Sofia hadde flyttet ut og stiftet sine egne familier, oppdaget Gudrun at hun hadde mengder av omsorg til overs. Hennes egne barn hadde skikket seg eksemplarisk, og nå følte hun seg kallet til å hjelpe de litt mer vanskeligstilte. Gudrun og Joost brukte overskuddet fra kafeen og den goodwill hennes person klarte å frembringe på et barnehjem i Oranjestads forsteder, et prosjekt de kom til å drive i mange

år med hjelp fra sine tre barn, ni barnebarn og etter hvert 27 oldebarn. Faktisk drev de barnehjemmet helt frem til psoriasisen, som stikk i strid med prognosene bare hadde blitt mer aggressiv i det tropiske klimaet, lenket Joost til sykesengen den høsten han fylte 92. Da hadde barnehjemmet for lengst blitt en nasjonal helligdom, viden kjent for sine dører som alltid sto åpne for trengende. (De stadige påbygningene som fulgte av denne politikken, gjorde dessuten at barnehjemmet ble et arkitektonisk lappeteppes uten sidestykke og opptrådte nokså hyppig i internasjonale livsstilsmagasiner.)

Gudrun fortsatte å gå på jobb hver dag, inntil hun en natt, uten forvarsel, sovnet stille inn i armene til Joost, som, etter å ha mistet sin varmekilde, fikk lungebetennelse og døde samme natt.

På statens regning fikk de en storslått begravelse som ble direkteoverført på nasjonalt fjernsyn og etterfulgt av tre dagers landesorg, noe som vanligvis var forbeholdt statsledere og svært prominente personer som hadde bedret Arubas anseelse i utlandet. Arubanere som mente at de skyldte Gudrun og Joost sine liv, gikk i en nærmest endeløs sørgeprosesjon utenfor van Lees-familien hjem, for anledningen prydet av et banner med påskriften «Jeg har tre barn, men er mor til tusen», som Gudrun alltid hadde svart når noen spurte henne om hun selv hadde familie.

Avisene trykket lange nekrologer om de to i ukene etter dødsfallene, og hver eneste en av deres gode sider ble grundig belyst. De fleste av disse var velkjente for befolkningen, ettersom van Lees-familien alltid hadde vært populære og åpenhjertige intervjuobjekter. Men ett av Gudruns talenter hadde vært skjult for omverdenen og kom ikke til syne før på ettårsmarkeringen for begravelsen, da Aruba Today, i tråd med avdødes instruksjoner, trykket en liten historie som rett og slett het 2.